

**22 històries
de dansa
i vida**

BALLAR EMFA FELIÇ

The background of the cover is a vibrant, abstract composition of thick, expressive brushstrokes in yellow, pink, blue, and green. Overlaid on these strokes are faint, sketchy outlines of human figures in various dynamic poses, suggesting movement and dance. The overall aesthetic is modern and artistic.

**Marina Vinardell
i Isabel Vinardell**

A° Angle Editorial

Ballar em fa feliç

© Marina Vinardell i Isabel Vinardell, pel text

© Marina Vilardell, per les il·lustracions

Autores representades per IMC Agència Literària

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

c. Mallorca, 314, 1r 2a B

08037 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Disseny de Felipe Román Osorio.

Primera edició: novembre de 2021

ISBN: 978-84-18197-54-3

DL B 16650-2021

Imprès a Liberdúplex.

Tots els drets reservats.

Marina Vinardell i Isabel Vinardell

BALLAR EM FELIÇ

22 històries de dansa i vida

 Angle Editorial

A la nostra família, per tantes bones estones compartides de dansa i música. Gràcies per tot el que ens doneu dia rere dia. Us estimem amb tot el cor.

A tots els professionals amb qui hem compartit escenari, que ens heu fet gaudir i aprendre tant.

A tots els mestres de dansa que hem tingut al llarg de la vida, per compartir el vostre saber i amor a la dansa. Un agraïment especial a la Cristina Colomé, que ens va introduir en aquest món i va donar-nos les nostres primeres oportunitats de feina.

I a les estimades Isadores, per la vostra amistat.

ÍNDEX

Pròleg	11
Primera part / Ballar per a un mateix	15
La dansa és... necessitat	17
La dansa és... vocació	31
La dansa és... llibertat	45
La dansa és... passió	57
La dansa és... alegria	65
La dansa és... compromís	77
La dansa és... salut	89
La dansa és... expressió	99
La dansa és... força	111
La dansa és... vitalitat	121
La dansa és... projecte	135

Segona part / Ballar per als altres	147
La dansa és... amor	149
La dansa és... creativitat	161
La dansa és... diàleg	173
La dansa és... coneixement	179
La dansa és... tradició	197
La dansa és... joc	207
La dansa és... bellesa	217
La dansa és... sensualitat	227
La dansa és... compenetració	239
La dansa és... comunitat	249
La dansa és... multiculturalitat	259

Pròleg

Aquest llibre l'escrivim a quatre mans dues germanes apassionades del ball. En les pàgines que vindran oferirem un *pas de deux* en forma de llibre, un duet de ballarines disposades a conversar sobre dansa. Perquè ballar és sempre una conversa. Una conversa amb el públic, amb els companys ballarins, amb la música, amb els silencis i també amb un mateix. I, ara, ens agradaria fer-la extensiva a tots vosaltres, lectors.

Les autores d'aquest llibre sabem molt bé què significa trepitjar un escenari, practicar un pas mentre arriba l'ascensor o repassar una coreografia mentalment mentre fas el sopar... Ho sabem perquè això és exactament el que passa quan el ball irromp en la nostra vida i en comença a formar part.

La dansa s'integra en la vida de tot ballarí, ja sigui aficionat o professional, d'una manera molt especial. T'atrapa, et canvia, t'allibera, et qüestiona i et respon al mateix temps preguntes com ara: qui ets?, què sents?, què expresses?, de quina manera ho fas?, què et motiva a fer-ho? En ballar, tot es remou. De seguida comprens que la relació que estableixes amb el públic i amb tu mateix és sempre plena d'equilibris i tensions que, a poc a poc, et van definint com a ballarí i com a persona.

Durant aquests darrers mesos que el món s'ha aturat per la pandèmia, han sorgit iniciatives de dansa arreu del món. Seguint una pulsio genuïna, són moltes les persones que en aquest temps de recolliment han buscat l'espai i el temps per ballar, per seguir expressant-se des de casa seva, des de balcons, sales d'estar, passadissos... Les llars s'han convertit en petits escenaris i sales d'assaig. En aquest darrer any, hem pogut veure grans companyies de dansa recreant peces clàssiques des de casa, i convertint qualsevol espai casolà, per petit que fos, en un escenari immens ple de bellesa quotidiana. I és que per ballar i disfrutar de fer-ho no ens cal res més que el propi cos i la intenció de seguir aquesta pulsio. I aquest és un sentiment global que ens acompanya des dels nostres inicis.

Amb aquest llibre volem explorar què fa que la dansa sigui un motor de vida per a tantes i tan diverses persones. Hem volgut preguntar-nos què deu ser allò que la fa tan irresistible i tan necessària. I, en aquest sentit, volem agrair la iniciativa dels editors d'Angle Editorial, que ens han donat l'oportunitat d'escriure i il·lustrar aquest llibre i ens han animat a parlar amb persones de tota mena que, com nosaltres, viuen la dansa en cos, ment i ànima. La nostra intenció, doncs, no és altra que la de filar un discurs que, d'una banda, reculli l'experiència de testimonis interessants per la seva trajectòria, i de l'altra, ens ofereixi eines per pensar entre tots en clau de dansa, que és un tema amb escassa bibliografia al darrere.

Com podreu comprovar, alguns dels entrevistats són ballarins; d'altres són mestres, coreògrafs, terapeutes, experts... Siguin qui siguin, i vinguin d'on vinguin, tots ells són apassionats de la dansa, com ho som també nosaltres. Cadascun d'ells ens ha ajudat a formular preguntes i a mirar de trobar respostes sinceres i nascudes de l'experiència. Junts ens hem preguntat què és ballar, per què ho fem

i què ens aporta. I, a base de mantenir moltes i bones xerrades sobre el que ens uneix i ens apassiona, de mica en mica hem pogut construir aquest llibre. Gràcies especials a tots i cadascun d'ells, sense els quals aquesta aventura no hauria estat mai possible. I gràcies també a la Isabel Martí de l'agència literària IMC pel seu acompanyament en el procés.

Martha Graham deia que «la dansa és el llenguatge ocult de l'ànima», i, certament, no sempre és fàcil posar-li paraules. Ens agrada pensar que l'ànima de tot aquell que s'apropa a la dansa s'enriqueix d'una manera o altra. Aquí rau el propòsit d'aquest llibre, enriquir i enriquir-se, com en una conversa entre bons amics parlant d'un món apassionant.

BALLAR PER A UN MATEIX

Primera part

La dansa és... necessitat

Tothom balla

Què ens fa ballar? Què ens mou i ens impulsa a expressar-nos irremeiablement a través del gest? La utilització de les mans mentre parlem, les nostres expressions facials, el nostre caminar... els gestos s'encadenen en una coreografia diària que conforma el nostre dia a dia. Som resultat del nostre gest i la nostra expressió corporal. I la dansa és una manera més de comunicar-nos amb l'entorn. És un «estar en el món».

Curiosament, a través de les entrevistes d'aquest llibre ens hem adonat que molts ballarins ens expliquen la seva experiència des d'una ineludible crida. La dansa els cridava a ser. Ser a través del ball. I ells no podien fer res més que convertir-se en canals d'expressió i creativitat.

Per a aquest primer capítol hem tingut la gran sort de comptar amb la col·laboració del **Rick Tjia**, *talent scout* (és a dir, descobridor de talents) del Cirque du Soleil. La trajectòria d'aquest ballarí i coreògraf és absolutament meteòrica. Actualment compagina la seva feina al Cirque du Soleil amb la participació com a membre del jurat en nombrosos concursos i audicions d'arreu del món cer-

cant els ballarins més talentosos. A més, dirigeix també la primera plataforma de venda en línia de drets coreogràfics, Choreography Online, una proposta innovadora dins del món de la dansa.

Per reconèixer el talent d'un ballarí cal sensibilitat i capacitat d'observació. En la seva feina, el Rick ha d'estar identificant permanentment allò que fa úniques les persones, ha de copsar el que traspuen (cadascú des de la seva personalitat, eines i recursos) per després treure-ho a reluir. I això implica analitzar no només de quina manera es mouen, sinó també entendre per què ho fan. La gran ballarina i coreògrafa Pina Bausch ho expressava d'aquesta manera: «No m'importa tant *com* es mou la gent, sinó *què* els mou.» Així, comprendre quin és l'impuls que posa un ballarí en dansa, quina la necessitat imperiosa que s'entreveu en cada gest, ens dirà molt de la seva posada en escena.

Al mateix temps, el Rick Tjia ha de vetllar per cobrir les necessitats de l'espectacle i de les companyies per qui treballa i tenir consciència del públic al qual es dirigeixen. Només d'aquesta manera podrà relligar-ho tot i fer florir el conjunt.

La seva mirada panoràmica, doncs, és molt valuosa en un llibre com aquest. Per això ens sembla més que encertat començar a reflexionar, de la seva mà, entorn de la dansa.

El Rick parla així sobre la necessitat de ballar de les persones: «No hi ha dubte: en la meua opinió, a l'inici... tothom balla. Tothom balla, tothom canta, tothom interpreta música. Tothom dibuixa. I si no és permès fer-ho, ho faran igualment de nou. I de nou. Ho faran pel seu compte; ho faran quan ningú més els estigui mirant o escoltant...

»D'entrada fem tot això pel propi benestar; ho fem perquè és natural. Ho fem perquè necessitem fer-ho. Ho fem abans que ningú ens digui que cal fer-ho. Tothom neix artista. I no obs-

tant això, quan ens aproximem a l'acte creatiu (cosa que els nens fan instintivament), encara que la majoria de nosaltres estarem d'acord que és una forma d'expressió, dubtem a l'hora d'anomenar-ho *art*. Senzillament ho fem com ells, els nens, perquè ens fa sentir bé.

»Sí, els adults ho fem per les mateixes raons. De vegades no ho comencem a fer fins que tenim grans problemes per superar, moment en què descobrim que podem trobar consol o equilibri en la dansa, en la música o en l'escriptura... Es converteix en part d'un procés de curació.»

Certament, les arts (i particularment la dansa) poden ser molt terapèutiques, i és un dels motius habituals (no pas l'únic) pel qual la gent comença a ballar, a tocar un instrument o a escriure. «Però, llavors, quan passa a ser art?», es pregunta el Rick. I continua: «Passa a ser art en el moment en què algú ho percep així. Abans d'això, és teràpia. [...] La teràpia gira entorn d'un mateix; l'art gira entorn d'un "nosaltres".»

Són molts els pensadors que han reflexionat sobre les grans preguntes «Què és l'art?», «Què defineix un artista?». Probablement ningú que hagi trepitjat un escenari ha pogut eludir aquestes reflexions. La interpel·lació del públic i de les pròpies expectatives ens porta a un camí convuls de reflexió entorn de l'acte creatiu. El Rick recorda: «Tothom neix artista, però a vegades decidim fer una vida fora de l'art. Una vegada un mateix decideix mantenir-se en l'art, convertir-se en professional, tot el joc canvia.»

Però què ens fa necessitar la dansa com a mitjà d'expressió? Què ens impulsa a ballar? Són preguntes que ens venen al cap reflexionant sobre les paraules del Rick. «En aquesta vida, hi ha coses que fem per viure i hi ha coses que vivim. La dansa, com totes les altres formes d'art, forma part d'aquesta última categoria. Quan et

converteixen en ballarí professional, les dues categories es converteixen en una de sola. Però quan això passa ja no podem acostar-nos a la dansa ni a la creació de la mateixa manera que quan érem amateurs. [...]

»La dansa com a mitjà d'expressió parla, òbviament, sobre com ens sentim. Sobre com em sento *jo*. Però un cop decideixes ser professional, aquest ja no pot ser l'únic factor de conducció.

»Com a professionals hem de ser capaços d'expressar els sentiments, les històries, les visions i experiències d'altres persones, [...] tractant d'expressar com creiem que es poden sentir els altres.»

Així doncs, com diu el Rick, un cop decideixes professionalitzar-te el joc canvia. Canvia el motor des d'on crees, i també comença a comptar la capacitat que tens com a artista de «tocar» el públic, de fer arribar allò que narres a través del teu cos.

Com bé explica aquesta personalitat del món de la dansa en diverses entrevistes, en el moment en què et fas ballarí o artista professional assumeixes la responsabilitat de ser interessant no només davant de tu mateix, sinó també davant dels altres. «El repte és quan pots complaure el teu públic sense comprometre la teva pròpia personalitat. Els qui troben aquest equilibri són, al meu entendre, els que tenen èxit.»

Necessitat de determinació

No coneixem cap ballarí de llarga i pròspera trajectòria que no inclogui en el seu vocabulari existencial les paraules *determinació* i *coratge*. Les vides dels ballarins professionals són plenes d'entrebancs i situacions que demanen flexibilitat, capacitat d'aprenentatge i adaptació, i també revisar els propis desencerts. Només aquells que posseeixen un esperit fort i determinat, capacitat d'escolta i reac-

ció, i un motor d'aprenentatge enèrgic, podran saltar els obstacles d'aquesta llarga carrera.

El Rick Tjia ens explica així la seva aproximació a la dansa: «Vaig començar a ballar observant un ballarí de claqué a la televisió. Jo l'imitava. Molt. Fins que la meva mare em va preguntar si volia fer classes de claqué.

»Uns anys més tard, el meu professor em va dir que necessitava aprendre jazz per millorar la meva tècnica de claqué. L'odiava. Però al cap d'un temps em vaig decidir a esforçar-me. I em va acabar agradant.

»Més tard, el meu professor em va dir que necessitava aprendre ballet per millorar el meu jazz. Així que vaig fer-ho, i va ser el més difícil que mai havia intentat. Naturalment, això em va determinar a dominar-lo.

»La bola de neu es va anar fent més i més gran... Vaig començar a estudiar dansa moderna, hip-hop... fins que vaig signar el primer contracte professional amb la companyia local de ballet de la meva ciutat natal.»

La concisió del Rick a l'hora d'explicar el desenvolupament de la seva manera de dansar ens fa aproximar-nos al fet diferencial que tantes i tantes vegades apareix en les biografies dels grans ballarins: obstacles, determinació, capacitat d'aprenentatge, superació.

Sembla una cadena fàcil i lògica, però són poques les persones que tenen la capacitat de buscar i trobar, en cada ocasió, l'energia necessària per afrontar els nous reptes que brinda la dansa.

El Rick ens segueix explicant: «Al cap d'un any, em vaig adonar que la meva tècnica no era prou sòlida. Tenia massa punts febles, havia d'utilitzar massa energia i massa força. Vaig decidir abandonar el món professional durant un any i anar a l'escola de ballet de Boston... vaig fer l'audició per poder-me inscriure en el

seu programa, m'hauria d'entrenar amb estudiants molt més joves que jo. Però tenia les meves raons per fer-ho, i em mantenia ferm en la meua creença que els meus motius eren sòlids.

»Just sortir de l'escola, vaig aconseguir una feina amb l'Austin Ballet. Més tard vaig treballar tres anys en el cinema i la televisió a Los Angeles, seguits de vuit anys ballant, creant i recorrent el món amb la companyia contemporània La La La Human Steps de Mont-real (Quebec, Canadà)...» Escoltant-lo parlar de les seves vivències només podem pensar en la paraula *energia*. En cal molta per seguir la dansa allà on et porta. O per portar-la allà on tu vols. I així ho fa el Rick, sens dubte.

El Rick ens segueix parlant de la seva experiència a La La La: «És l'única companyia en què he treballat on abans de cada funció necessitava preguntar-me si realment sobreviuria físicament al final de l'espectacle. Si coneixes La La La Human Steps, podràs entendre el que dic. Allà, un apren el que significa el terme *esgotament*.

»Aquesta experiència em va ensenyar molt sobre mi mateix. [...] Em va ensenyar molt sobre la consciència del que està succeint al meu voltant, sobre el coratge, sobre el dolor, sobre la desviació emocional, però també em va ensenyar sobre l'absolució emocional no adulterada. Neteja. Restaura. Em va ensenyar el que significa realment la paraula *jo*.»

I és que la dansa balla sempre un *pas à deux* complex entre el «jo» i el «nosaltres» (un «nosaltres» on és inclòs el públic, el jurat... en definitiva, tot espectador). El ballarí omple l'escenari acollint i escoltant el públic que l'observa, ofereix la seva dansa amb precisió i determinació i s'obre a la resposta davant l'escolta plena del seu interlocutor. I així, any rere any, sacia la seva necessitat de ballar.

Exposar-se per millorar

Els camins de l'excel·lència només es poden transitar amb voluntat d'aprenentatge i assumint riscos. Cal exposar-se per poder millorar. I cal coratge per fer-ho. Els ballarins professionals bé ho saben.

Quan parlem amb el Rick sobre què valora d'un ballarí ens adonem de la profunditat de la seva resposta quan ens explica que «miro que sigui algú que m'inclogui en el seu món». Sent un dels caçadors de talents internacionals d'una companyia enorme com el Cirque du Soleil, ha tingut l'experiència de veure milers de ballarins en dansa exposant la seva feina. Sembla, doncs, imprescindible preguntar quins criteris de valoració utilitza a l'hora de veure un ballarí en una audició. Ens explica que valora que els ballarins estiguin disposats a experimentar la por per seguir endavant. Que estiguin preparats per fallar. Que estiguin disposats a mirar i sentir-se fins i tot estúpids davant dels altres per tal d'arribar a l'excel·lència. «Crec que la perseverança a través del sentiment d'estupidesa pot ser fins i tot més important que la perseverança davant el dolor físic... Li tinc molt de respecte.»

Ens explica també que tot aquell que s'aproxima a la dansa ho fa per una raó, per un motor que l'empeny a aconseguir els seus objectius, ja siguin tècnics, de professionalització, artístics... «La recerca d'un ballarí es pot sintetitzar en dues categories principals: tècnica i artística. L'una va amb l'altra; com a artista professional no té sentit l'una sense l'altra. La paraula *professional* suggereix que ets molt bo en el que fas, i la paraula *artista* suggereix que fas art. Són inseparables l'una de l'altra.»

Obrint camins

Com veurem en les pàgines d'aquest llibre, moltes de les persones amb qui conversarem no només es converteixen en professionals i artistes, sinó que també conreen altres disciplines o tasques que els impulsen en la seva carrera.

Veurem que un altre denominador comú entre ells és el de cultivar tot un espectre de capacitats de la pròpia personalitat per tal d'acomplir múltiples tasques durant la seva carrera, i és que els camins de la dansa són infinits. L'edat, la condició física o simplement la curiositat empenyen alguns ballarins a desenvolupar, al llarg del temps, altres professions al voltant de la dansa en directe. A vegades es converteixen en bons gestors culturals, en experts de producció, en grans directors de companyies... En el cas del Rick Tjia, el seu camí ha estat divers i ampli, com vèiem a l'inici d'aquest capítol. «Els meus projectes són i sempre han estat variats, i degut a la meua personalitat penso que així és com ha de ser. Sempre he viatjat, sempre m'han interessat moltíssimes coses, sempre he volgut dominar tantes coses com em sigui possible.

»De vegades faig de jurat de competicions, treballa en projectes educatius de tot tipus, on uns cops ensenyo, parlo, o entreno... Treballa amb gent de Londres en temes de formació i entrenament tècnic, de vegades coreografia o faig de consultor... [...] Fer tot això al mateix temps implica que un dels meus grans desafiaments és la programació. Però fins i tot això en si mateix pot ser creatiu a vegades...»

Ens continua explicant la seva trajectòria i com, després de fer tantes i tantes coses, segueix preguntant-se pel sentit de tot plegat, per l'impacte de la seva feina en la comunitat de la dansa. I és així, en la recerca d'aquesta transcendència, on comença a esbossar el marc del seu nou projecte, Choreography Online:

«Vaig començar a pensar en com podia utilitzar la tecnologia per trencar les barreres geogràfiques entre ballarins i creadors. Vaig pensar en les moltes coreografies que es creen en aquest món per ser utilitzades un parell de vegades. I també vaig pensar en ballarins, empreses i escoles, i en la necessitat constant de coreografies.» I és que al món, entre companyies, escoles, solistes... són moltíssimes les coreografies que es creen i que es necessiten per dur a terme tantíssims espectacles que cohabitaven alhora.

«Malgrat que les tecnologies ens han possibilitat una connectivitat que abans no teníem, no han ajudat al món de la dansa tant com podrien fer-ho. Ni tant com haurien de fer-ho.»

Portar un nou coreògraf d'un altre país per crear una peça és costós. Per a les companyies que tenen els diners per fer-ho, bé. Però la majoria companyies no tenen aquests diners i no es poden permetre portar coreògrafs estrangers.

El Rick ens segueix explicant apassionadament: «El problema és la manca d'accessibilitat pràctica. Vaig pensar que si pogués resoldre aquest problema, llavors potser podria aportar alguna cosa més al món de la dansa d'una manera positiva i amb llarg recorregut.

»Així que em vaig posar a crear el primer mercat de coreografia en línia del món. Vaig pensar que si la gent pot utilitzar Internet per comprar els drets d'una fotografia, una música, o d'altres creacions, com les obres de teatre... llavors, per què no permetre que la gent pugui comprar els drets d'una coreografia? L'única resposta que em va arribar era simplement que no s'havia fet encara. Així que em vaig decidir a crear-lo.»

I és que el món de la dansa demana constantment, com totes les arts, mirar endavant. Nous projectes, noves tècniques, noves mirades... Tal com apunta el Rick mentre ens endinsem en

l'entrevista, actualment el mercat de la dansa demana als ballarins multidisciplinarietat i un gran control dels diversos estils de dansa. Per respondre a la necessitat de ballar i fer-ho en el millor dels contextos ens cal, òbviament, reflexionar sobre els que ja estan establerts.

Tal com ens explica, des dels anys vint als setanta la indústria del teatre musical impulsava perfils de ballarins que fossin capaços de ballar, cantar i actuar. Actualment, però, no només se'ls demana aquesta triple capacitat, ja que molts espectacles utilitzen tecnologia, acrobàcies, arts pròpies del circ, gimnàstica... I malgrat que les exigències creixen, en moltes ocasions els pressupostos no ho fan, de manera que els mateixos elements que hi ha a escena han de cobrir moltes més funcions recorrent a la multidisciplinarietat dels ballarins. S'amplia, doncs, la necessitat de ser més competents en múltiples habilitats. Tot això no només modifica significativament el mercat de treball de les arts escèniques, sinó que també afecta les institucions i les escoles encarregades de formar els artistes que actuen avui en dia.

Pensant en el futur de la dansa, el Rick continua dient: «La dansa tirarà endavant i evolucionarà si nosaltres, com a creadors, aconseguim deixar l'ego de banda i mirem de veure la pròpia feina tan objectivament com sigui possible.

»[...] Hem de ser capaços de treballar en alguna cosa durant setmanes i, després d'identificar el que no funciona, estar preparats per llençar-ho i tornar a començar. Hem d'estar preparats perquè la gent ens digui “no m'agrada”, o encara més, quan la gent en qui confiem ens diu “no és interessant”. Perquè estiguem o no d'acord amb aquests comentaris, si no els considerem seriosament, llavors no només no evolucionarem com a artistes, sinó que contribuïrem activament a la immobilitat de la dansa en general.»

Així doncs, cal vetllar pel moviment constant de la dansa. Per la seva evolució. Confiem que les reflexions d'artistes com el Rick Tjia contribueixin a donar eines als ballarins i als nous creadors, per d'aquesta manera poder respondre a la necessitat de dansar i crear fent-ho, i ampliant els horitzons propis i els d'aquells que ens miren.

No t'ho perdís!

Són molts els artistes que han omplert els camins de la dansa amb les llambordes del rigor, la creativitat i la determinació. El documental *Restless creature* segueix molt de prop el dia a dia de la que va ser durant molts anys la primera ballarina del New York City Ballet, la reconeguda Wendy Whelan, i que ara, per qüestions de salut, i també d'edat, es veu obligada a poc a poc a deixar el seu lloc com a cap de cartell a la companyia.

L'any que es roda el documental, Wendy Whelan té quaranta-sis anys, una edat ja força avançada en el món del ballet clàssic, i pot presumir de dur trenta anys al capdavant del New York City Ballet, tot un rècord, però no sap quants anys més hi podrà ser. A aquesta circumstància, ja dura de per si, s'hi afegeix una lesió d'esquena important que l'obliga a allunyar-se dels escenaris una bona temporada. Al documental, podem assistir de primera mà al seu periple inacabable per tota mena d'hospitals, quiròfans i centres de rehabilitació. Un cop dur per a qualsevol, i encara més si caus de tan amunt.

La pel·lícula ofereix un retrat molt íntim. Et posen a la pell d'una persona que, després de molts anys de fer una feina sublim i excelsa que l'omple i l'apassiona, es troba de sobte sumida en la desorientació més absoluta. Entra en crisi. D'una banda, Whelan

sent la necessitat de ballar, de poder seguir desplegant el seu talent i el seu saber, de seguir la seva crida, que és, sens dubte, la dansa, i de l'altra, hi ha els entrebancs, les lesions, el dolor, el pas inexorable del temps, l'impacte de veure que les circumstàncies no l'acompanyen, i el futur... el futur, que és sempre incert.

Sap que haurà de lluitar molt per sortir-se'n i per poder tornar a ballar algun dia per al gran públic. Sap també que d'alguna manera haurà de començar de zero i reinventar-se. Quin serà el seu nou lloc al món? Com encaixarà aquest lloc amb la seva necessitat i amor per la dansa? Tindrà la fortalesa de caràcter indispensable per fer front als nous reptes?